

Кулик Марина Йосипівна,
*старший викладач кафедри досудового розслідування
навчально-наукового інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Успіх проведення будь-якої слідчої (розшукової) дії, багато в чому залежить від якісної підготовки до її проведення. Тому суб'єкти які здійснюють ці дії, мають ретельно здійснювати підготовчі заходи з вирішенням важливих питань визначення часу проведення, місця проведення, кола учасників, використання технічних засобів і тактико-криміналістичних прийомів, та рекомендацій. Однією з таких дій, є огляд місця події - який є досить специфічною слідчою (розшуковою) дією, яка має ряд відмінностей та особливостей у порівнянні з іншими слідчими (розшуковими) діями. Адже, згідно зі ст. 214 КПК України огляд місця події визначається єдиною слідчою (розшуковою) дією, яка у невідкладних випадках

може бути проведена до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після його завершення [1].

Відповідно до ч.1 ст. 237 КПК України слідчий, прокурор можуть проводити огляд місцевості, приміщення, речей та документів. Проведення цих слідчих (розшукових) дій здійснюється з метою знайдення слідів кримінального правопорушення та інших речей, що містять джерело доказової інформації, з'ясування обстановки кримінального правопорушення та інших обставин, що мають значення для кримінального провадження [1].

Проведення огляду місця події регулюється кримінально-процесуальним законом, а також окремими підзаконними нормативними актами, що визначають питання організації діяльності досудового розслідування в системі МВС України та взаємодії їх з іншими службами органів внутрішніх справ.

Огляд місця події - є першочерговою, невідкладною слідчою (розшуковою) дією яка проводиться з метою виявлення слідів кримінального правопорушення, з'ясування механізму вчинення кримінального правопорушення, обстановки його здійснення та інших обставин, які мають значення для розслідування кримінального провадження.

Метою огляду місця події у відповідності ч.1 ст. 237 КПК України є виявлення та фіксація відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення [1].

Проведення огляду полягає в безпосередньому сприйманні слідчим обстановки місця події, виявленні, вивченні та дослідженні матеріальних джерел доказової інформації, а також інших обставин, що мають значення для кримінального провадження. Слідчий особисто проводить огляд місця події та несе повну відповідальність за якість його проведення.

Завдання огляду місця події: 1). виявлення слідів злочину; 2). визначення обстановки пригоди, механізму вчинення злочину, напрямку розслідування та розроблення загальних версій стосовно події злочину та його учасників; 3). одержання вихідної інформації для організації пошуку злочинця й провадження першочергових невідкладних слідчих (розшукових) дій.

Тактика огляду місця події обумовлена конкретними обставинами місця та події злочину [2,с.329]. Слідчий у своїй діяльності повинен дотримуватися рекомендацій, положень та правил проведення слідчого огляду.

Огляд місця події поділяється на три етапи:

1) . Підготовчий. Він включає в себе

: дії слідчого до виїзду на місце події;

дії слідчого та оперативної групи після прибуття на місце події.

2) . Робочий. Поділяється на дві

частини: загальний огляд;

детальний огляд

3) . Заклучний етап.

Підготовчий етап. Дії слідчого до виїзду на місце події.

На цьому етапі слідчий приймає рішення про проведення огляду місця події. Приймавши таке рішення, слідчий зобов'язаний:

отримати інформацію щодо події, з'ясувати чи організована охорона місця події, чи надано першу невідкладну медичну допомогу потерпілим;

подбати про запобігання небажаних наслідків кримінального правопорушення (наприклад, дати розпорядження про посилення заходів щоб уникнути пожежі, витоків газу та інших шкідливих наслідків);

забезпечити охорону місця події до свого прибуття, тобто вжити всіх необхідних заходів, які запобігають проникненню на місце події сторонніх осіб, забезпечують недоторканість слідів і обстановки кримінального правопорушення;

забезпечити до моменту прибуття присутність осіб, які були очевидцями кримінального правопорушення та які можуть надати необхідну інформацію про подію; визначити склад СОГ, яка виїде на місце події;

підготувати необхідні технічні засоби (транспорт, технічні обладнання, тощо);

визначити та залучити необхідних спеціалістів яких потрібно залучити до огляду, забезпечити їх прибуття.

Дії слідчого після прибуття на місце події:

надати необхідну допомогу потерпілим, якщо це не було виконано до прибуття слідчого;

якщо потрібно, вжити додаткових заходів з охорони місця події та ліквідації шкідливих наслідків;

вивести з місця події всіх сторонніх осіб;

залучити на розсуд слідчого до участі в огляді понятих (крім слідчих (розшукових) дій «огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією» участь яких є обов'язковою);

проінструктувати учасників огляду про їх права та обов'язки;

допитати очевидців та свідків про подію кримінального правопорушення;

встановити особу, яка першою виявила кримінальне правопорушення чи повідомила про нього;

проводити інші невідкладні дії для забезпечення покращення умов проведення огляду (наприклад, потреба у необхідному освітленні, спеціального обладнання, драбини, телефону тощо).

Якщо на цьому, так і на подальших етапах огляду, вживаються необхідні оперативно-розшукові заходи. Їх потрібно проводити паралельно з оглядом (наприклад, переслідування злочинця, пошук із службово-розшуковою собакою, розмови з очевидцями і свідками та ін.).

Робочий етап

Робочий етап огляду місця події складається із двох частин.

Частина 1. Загальний огляд (оглядовий) - під час загального огляду, залежно від умов на місці події та характеру об'єктів, які підлягають огляду, намічається порядок їх вивчення (послідовність, способи руху при огляді), а також проводиться підготовка необхідних технічних засобів;

На цьому етапі планують з'ясувати: як пересувався; до чого доторкався злочинець; що робив; які об'єкти і сліди можна знайти; на чому конкретно; за допомогою яких прийомів огляду і за допомогою яких науково-технічних засобів тощо. На цьому етапі потрібно:

розподілити конкретні обов'язки між учасниками проведення огляду;

в ході загального огляду фіксувати обстановку на місці події, а також місцезнаходження та взаєморозміщення окремих об'єктів. Потрібно для цього здійснити орієнтуючу та оглядову фотозйомку, що дозволяє не лише наочно ілюструвати зміст протоколу місця події, а й вчасно виявити і зрозуміти неправдиві версії обвинувачених або зацікавлених осіб у закінченні кримінального провадження.

Обстежуючи місце події під час загального огляду, потрібно поводитися з великою обережністю, щоб не пошкодити сліди, не зачепити деталі обстановки при

пересуванні. На цьому етапі дозволяється тільки оглядати об'єкти, але не торкатися їх руками.

Сліди, виявлені в ході загального огляду, огорожуються захисним прикриттям або сигнальними знаками. Наприклад, накрити картонкою гільзу; порожнім перевернутим ящиком прикрити знайдений у ґрунті слід взуття; вставити гілку в сніг біля виявленого у ньому дрібного предмета; окреслити крейдою на стіні приміщення те місце, де знайдено пляму, схожу на кров чи окреслити на склі знайдені сліди рук тощо.

Частина 2. Детальний огляд.

Детальний (динамічний) огляд - це огляд під час якого на місці події детально вивчають окремі об'єкти та їх групи. Суть цього огляду полягає у виявленні, вивченні і підготовці до вилучення слідів та речових доказів, а також у встановленні та фіксуванні окремих деталей обстановки місця події, окремих деталей які пояснюють механізм події та перебіг кримінального правопорушення, яке вивчається.

З'ясувавши характер події, переходять до розшуку слідів кримінального правопорушення: слідів транспортних засобів; знаряддя злому; слідів пальців рук та долонь; слідів босих чи взутих ніг; недопалків; плям крові та інших предметів які міг загубити злочинець.

Під час пошуку слідів та речових доказів виходять із тих версій, які виникають у ході загального огляду. Відшукавши сліди і предмети, що підтверджують одну із версій, переконуються у її правильності та застосовують можливе спрямування інших версій. На підставі встановлених при детальному огляді фактів можуть виникати і нові версії, які теж потрібно ретельно перевіряти.

Під час детального огляду потрібно:

- старанно і детально оглядати об'єкти. Дозволяється їх зрушувати з місця, переставляти, перевертати та розглядати за допомогою лупи;

- вивчати всіх необхідних заходів, щоб виявити на місці події та на окремих об'єктах сліди злочину та злочинця (наприклад: обробити дактилоскопічним порошком місця можливого знаходження латентних слідів рук злочинця).

- вилучити об'єкти зі слідами, а якщо це неможливо - перекопіювати їх;

- зафіксувати негативні ознаки;

- здійснити вузлову та детальну фотозйомку.

Важливу роль у слідчому огляді також відіграє спеціаліст, який, володіючи спеціальними знаннями та навичками роботи з технічними засобами, бере участь у виявленні, фіксації, вилученні та упаковці слідів і об'єктів. За результатами огляду спеціаліст проводить обробку фото-, кіно-матеріалів, готує і передає слідчому фото таблиці, матеріали відеозапису і кінозйомки. Це звільняє слідчого під час огляду від технічної роботи і дозволяє зосередитися на ретельному огляді матеріалів обстановки місця події, організації роботи по «гарячих слідах», складанні протоколу та інших документів. При вилученні на місці події речових доказів спеціаліст тісно співпрацює зі слідчим, звертаючи увагу останнього на цікавих моментах при проведенні огляду місця події, а також кваліфіковано упаковує предмети, що підлягають вилученню, дає їм правильне тлумачення під час їх фіксації та опису у протоколі.

Заключний етап огляду місця події.

На цьому етапі потрібно виконати такі дії:

- вислухати зауваження учасників огляду, і у разі висловлених ними зауважень чи доповнень внести це до протоколу огляду місця події;

вилучити й упакувати сліди та предмети, які можуть мати значення речових доказів у кримінальному провадженні;

скласти протокол огляду місця події; накреслити схематичні та масштабні плани [3, с.293- 296]; у разі неможливості вилучити певні об'єкти, організувати їх охорону. Протокол огляду місця події складається на місці огляду. Підписують його усі учасники огляду.

Протокол огляду структурно складається з трьох частин: вступної, описової, та заключної. Основні положення та опис всіх його складових частин зазначено у ст.104 КПК України [1].

У протоколі обов'язково повинні бути зазначені всі дії слідчого відповідно до ходу огляду, послідовно описані зібрані об'єкти - у тому вигляді, в якому їх було виявлено. При складанні протоколу огляду місця події необхідно пам'ятати, що він є основним процесуальним документом, в якому відображається весь хід огляду і його результати - це основне джерело інформації з місця події.

Враховуючи вище викладене, варто зазначити, що успіх проведення огляду місця події, в першу чергу, залежить від якості підготовки суб'єкта який її буде проводити.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України прийнятий Верховною Радою України від 13.04. 2012 №4651-У[[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651> -17
2. Криміналістика. Кредитно-модульний курс: підручник/ За ред. П. Д. Біленчука. - 4-ге вид., допов.і доопр. - К.:ВД «Дакор», 2014. - 520 с.
3. Криміналістика. Навчальний посібник / За ред. В.О. Маркусь. - К.:Кондор, 2007. - 558 с.